

NOTA INFORMATIVĂ

la proiectul Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative

1. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului și scopul urmărit

La 5 iulie 2012 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat **Legea nr.155** pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă al Republicii Moldova, lege care va intra **în vigoare la 1 decembrie 2012**.

Conform legii invocate, în scopul asigurării celerității proceselor civile și degrevării instanțelor superioare de soluționarea unor cauze, competența de judecare a cauzelor în fond se va atribui judecătorilor.

În prezent și pînă la 1 decembrie curent (art. 33-36 din Codul de procedură civilă) atît judecătorii cît și Curțile de apel sunt competente de a examina în fond pricinile civile. De competență de a examina unele pricini în fond a dispus și Curtea Supremă de Justiție, competență care a fost exclusă prin Legea nr.244-XVI din 21 iulie 2006 pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă.

Examinarea litigiilor care astăzi sunt atribuite în competența Curților de apel poate fi efectuată cu absolut același succes în cadrul judecătorilor de fond, fără a aduce prejudicii asupra calității sau termenilor de examinare. Preluarea de către judecătorii, a competențelor de examinare în fond în calitate de primă instanță a tuturor cauzelor civile și de contencios administrativ, va contura în mod evident rolul nivelului fiecărei instanțe în sistemul judecătoresc și va consolida statutul Curților de apel, în calitate de a doua verigă în ierarhia instanțelor judecătorești, prin exercitarea deplină de către aceasta a unui control judiciar.

În aceeași ordine de idei menționăm că, **Recomandarea CoE nr.(95)5 privind introducerea și îmbunătățirea funcționării sistemelor și procedurilor de apel în materie civilă și comercială** statuează că *“chestiunile litigioase trebuie stabilite la nivelul primei instanțe. Toate cererile, faptele sau dovezile trebuie prezentate în fața primei instanțe.”*

Modificările adoptate sunt coordonate și cu practica altor state europene, care împărtășesc pe larg sistemul în care Curților de apel li se atribuie doar competențe de examinare a cauzelor în apel, lăsînd examinarea cauzelor în primă instanță în sarcina instanțelor de fond.

În urma analizei experienței altor state în vederea consultării practicii privind structura sistemului judecătoresc și stabilirea competențelor de examinare a cauzelor în primă instanță, precum și în ordine de apel și recurs, au fost evidențiate următoarele practici.

În sistemele judecătorești ale Greciei, Olandei, Belgiei, toate litigiile civile și de contencios administrativ, indiferent de natura și obiectul acestora se examinează în prima instanță de către instanțele de fond. Hotărîrile adoptate de instanțele de fond sînt atacate cu apel la Curțile de apel din raza de jurisdicție a judecătorilor respective. Curtea de apel examinează exclusiv cererile de apel declarate împotriva hotărîrilor pronunțate de instanțele de fond, fără a avea competențe de a examina cauze civile sau de contencios administrativ în calitate de instanță de fond.

Analizînd cadrul normativ național, constatăm relevanța următoarelor reglementări:

- „cauzele în materie civilă, penală sau în alte materii se judecă de către instanțele judecătorești **în condițiile normelor procesuale** (art. 17 din Legea nr. 514 din 6 iulie 1995 privind organizarea judecătorească);

- „judecătorii examinează și soluționează în fond **toate pricinile civile, dacă legea nu prevede altfel** (art. 33¹ din Codul de procedură civilă în redacția Legii nr. 155 din 5 iulie

2012);

- „cererea de declarare a insolvabilității se depune la **curtea de apel de drept comun** competentă în conformitate cu prevederile prezentului cod și ale altor legi (art. 355 din Codul de procedură civilă);

- art. 33 din Codul de procedură civilă, care reglementa „competența curților de apel”, a fost substituit cu prevederi privind „competența generală a instanțelor judecătorești” (prevederi care vor intra în vigoare începând cu 1 decembrie 2012).

Din considerentele enunțate devine imperioasă revizuirea întregului cadru normativ și ajustarea normelor de procedură la legea menționată supra. Esențială este revederea normelor de competență jurisdicțională, care în viziunea legiuitorului și potrivit conceptului Legii nr. 155 din 5 iulie 2012 pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă al Republicii Moldova urmează a fi simplificate.

Scopul facilitării accesului la justiție, stabilizării practicii judiciare urmează a fi atins prin transferarea tuturor competențelor de judecare a pricinii în fond de la curțile de apel la judecătoria, precum și stabilirea pentru judecătoria a competenței de a examina litigiile în fond, atât în ordinea generală, cât și în procedura de contencios administrativ.

2. Principalele prevederi ale proiectului

Proiectul de Lege propune modificarea unui șir de legi care prevăd competențe pentru curțile de apel/Curtea Supremă de Justiție ca instanțe de fond.

Transferul de competență de la curțile de apel la judecătoria impune identificarea mai multor criterii de competență teritorială. De exemplu, în litigii de proprietate intelectuală, electorale, privind activitatea partidelor politice etc. Faptul că doar o judecătoria va fi identificată din punct de vedere teritorial să soluționeze o anumită categorie de litigii nu are menirea de a împovăra excesiv respectiva instanță de judecată, ci să permită uniformizarea și stabilizarea practicii judiciare în domeniul respectiv. Mai ales că unele categorii de litigii prezintă un grad sporit de complexitate (de ex. în domeniul proprietății intelectuale), iar altele impun termene restrânse de examinare (de ex. litigiile electorale).

Grupate după obiectul de reglementare, amendamentele propuse prin proiectul de lege vizează:

1. **stabilirea competenței jurisdicționale teritoriale:** judecătoria de la sediul reclamantului sau pârâtului (Codul electoral, Legea cetățeniei Republicii Moldova, Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală, Legea privind protecția desenelor și modelelor industriale, Legea privind partidele politice, Legea privind protecția mărcilor, Legea privind protecția soiurilor de plante, Legea privind protecția invențiilor, Legea privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate, Legea Curții de Conturi, Legea privind regimul juridic al adopției);

2. **revizuirea prevederilor Legii contenciosului administrativ în contextul prevederilor Legii nr. 155 din 5 iulie 2012.**

Ținând cont de faptul că o parte din prevederile Legii contenciosului administrativ erau căzute în desuetudine, în special cele referitoare la competența jurisdicțională după materie, precum și de faptul că în lumina Legii 155 nu se vor examina cauze civile în curțile de apel ca instanțe de fond, respectiv nu se va aplica recursul împotriva hotărârilor nesusceptibile de apel, considerăm oportuna redresarea conținutului Legii contenciosului administrativ. În aceeași ordine de idei, avizele consultative ale CSJ referitoare la aplicarea justă și uniformă a normelor materiale și procesuale vor substitui instituția excepției de ilegalitate (art.13 Legea contenciosului administrativ).

3. *eficientizarea mecanismului de regres împotriva persoanelor a căror activitate, cu intenție sau din culpă gravă, a constituit temei pentru adoptarea hotărîrii privind plata obligatorie a sumelor stabilite prin hotărîre a Curții Europene a Drepturilor Omului sau prin acord de soluționare pe cale amiabilă a cauzei.*

Potrivit prevederilor art. 17 alin. (4) din Legea cu privire la Agentul Guvernamental, acțiunea în regres privind restituirea sumelor specificate se depune, în condițiile legii, de către Procurorul General, în termen de 1 an de la data la care a expirat termenul de plată, stabilit de Curte sau prin acordul de soluționare pe cale amiabilă a cauzei.

Practica dovedește că Procurorul General nu a făcut uz de aceste prevederi de-a lungul timpului, deși a fost somat de Agentul Guvernamental în repetate rînduri, iar cei care se fac vinovați de pierderile suportate de către stat în litigiile referite Înalțului For de la Strasbourg, continuă să-și desfășoare activitatea, admițînd și alte erori, uneori similare. Prin proiect se propune ca acțiunea în regres să fie depusă de Ministerul Justiției. Drept argument poate fi invocat asistarea Agentului Guvernamental la formularea obiecțiilor Guvernului pe fiecare din cererile comunicate de către o subdiviziune specializată din cadrul Ministerului.

Mai mult, prin Legea 1545 din 25 februarie 1998 privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești și Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărîrii judecătorești (în redacția Legii nr. 96 din 3 mai 2012 pentru modificarea și completarea unor acte legislative), Ministerul Justiției a fost organul care reprezintă statul în instanța de judecată pe aceste categorii de cauze. De asemenea, prin Hotărîrea Guvernului cu privire la reprezentarea intereselor în instanțele judecătorești și instituțiile de arbitraj naționale și internaționale, Ministerului Justiției îi revine rolul de coordonator al procesului de reprezentare a intereselor statului.

Avînd în vedere cele menționate, împrumutarea Ministerului Justiției cu competența de a înainta acțiunea în regres constituie o soluție optimă, ce va contribui la apărarea intereselor statului, prejudiciat nu doar ca imagine, dar și material.

4. *uniformizarea terminologiei utilizate în Codul de executare.* Hotărîrea judecătorească este actul final de dispoziție a primei instanțe, indiferent de nivelul acesteia, adoptată în formă scrisă, în camera de deliberare de către completul de judecată, format în mod legal, care a participat nemijlocit la judecarea pricinii civile, în baza circumstanțelor stabilite în cadrul dezbaterilor judiciare, raportate la legea materială și procedurală, pronunțată în mod public, prin care cauza se soluționează în fond, cu putere de lucru judecat. Toate celelalte dispoziții ale primei instanțe sau ale judecătorului, prin care pricina nu se soluționează în fond, se emit în formă de încheiere. Această delimitare clară este statuată și în Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 2 din 7 iulie 2008 cu privire la aplicarea legislației procesuale civile la întocmirea hotărîrii și încheierii judecătorești.

Avînd în vedere cele expuse, urmare a examinării cererii privind contestarea actelor de executare întocmite de executorul judecătorec, instanța de judecată va emite o încheiere.

3. Fundamentarea economico-financiară

Promovarea proiectului de lege nu reclamă cheltuieli suplimentare, decît cele necesare și în prezent pentru instrumentarea și examinarea cauzelor.

4. Transparența în procesul decizional/ Coordonarea proiectului

Proiectul Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative este plasat pentru consultare publică pe site-ul www.justice.gov.md / transparența în procesul decizional/ proiecte remise spre coordonare.

Ministru

Oleg EFRIM